

METODOLOŠKO POJASNILO

SOCIOEKONOMSKE ZNAČILNOSTI PREBIVALSTVA IN SELIVCEV

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev, Slovenija, letno (Prva objava)
- Socioekonomske značilnosti prebivalstva, Slovenija, letno (Prva objava)

Vsebina:

1. NAMEN
2. PRAVNA PODLAGA
3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI
4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA
5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV
6. DEFINICIJE
7. POJASNILA
8. OBJAVLJANJE PODATKOV
9. REVIDIRANJE PODATKOV
10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Pripravila: Barica Razpotnik

Zadnjič osveženo: 3. 5. 2018

1. NAMEN

Namen objave podatkov je prikaz socioekonomskih značilnosti (izobrazbe, statusa aktivnosti) prebivalcev Slovenije in meddržavnih selivcev.

Med ključne statistike sodijo podatki o številu prebivalcev glede na spol, starost, izobrazbo, status aktivnosti (npr. število prebivalcev, starih 15 ali več let, z osnovnošolsko izobrazbo, število prebivalcev, starih 60–64 let, ki so po statusu aktivnosti upokojenci, število brezposelnih prebivalcev s srednješolsko izobrazbo itd.), meddržavnih selivcev pa še glede na državljanstvo in državo prejšnjega oz. prihodnjega prebivališča (npr. število iz Nemčije priseljenih državljanek Slovenije z višje- ali visokošolsko izobrazbo, število odseljenih brezposelnih, starih 30–34 let, s tujim državljanstvom, število odseljenih tujih državljanek, z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo).

2. PRAVNA PODLAGA

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki](#) (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01)

3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enoti, ki ju opisujejo objavljeni podatki, sta prebivalec Slovenije (oseba z običajnim prebivališčem v Sloveniji na referenčni datum) in meddržavni selivec (prebivalec, ki se je v referenčnem letu priselil v Slovenijo ali se odselil iz nje), stara 15 ali več let.

Prebivalce preučujemo glede na starost, spol, izobrazbo, status aktivnosti in teritorialno območje. Meddržavne selivce preučujemo glede na starost, spol, izobrazbo, status aktivnosti, državljanstvo in državo prejšnjega/prihodnjega prebivališča.

4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Izbor enot opazovanja je poln: zajete so vse osebe, ki imajo v Sloveniji na referenčni dan (1. januar) običajno prebivališče na osnovi prijavljenega prebivališča, in vsi meddržavni selivci, ki so se v referenčnem letu v državo priselili ali se iz nje odselili.

5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Podatke zbiramo z raziskovanjem »Socioekonomske značilnosti prebivalstva in selivcev« (SEL-SOC). Podatke v tem raziskovanju pridobivamo s pomočjo:

- raziskovanja »Sestava prebivalstva« (DEM-PREB/ČL),
- raziskovanja »Selitve« (SEL),
- predhodnih izvedb raziskovanja »Socioekonomske značilnosti prebivalstva in selivcev« (SEL-SOC),
- Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP),

- administrativne zbirke Register brezposelnih oseb, ki jo vodi Zavoda RS za zaposlovanje (ZRSZ),
- raziskovanja »Študenti višješolskega in visokošolskega izobraževanja« (ŠOL-ŠTUD),
- administrativne evidence Centralna evidenca udeležencev vzgoje in izobraževanja (MIZŠ) – od referenčnega leta 2016 oz. stanja 1. januar 2017,
- administrativne zbirke Podeljene štipendije, ki jo vodi Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZEM),
- administrativne zbirke Upravičenci do pokojnin in ostalih pravic iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki jo vodi Zavod za invalidsko in pokojninsko zavarovanje (ZPIZ),
- administrativnih evidenc Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) o neaktivnih zdravstveno zavarovanih osebah in družinskih članih zdravstveno zavarovanih oseb,
- administrativne evidence Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZEM) o prejemnikih socialnih in drugih pomoči,
- administrativne zbirke Finančne uprave RS (FURS) o zavezancih za dohodnino,
- raziskovanja »Diplomanti višješolskega in visokošolskega izobraževanja« (ŠOL-DIPL-TERC)
- administrativne evidence Državnega izpitnega centra (DIC) o opravljeni maturi in poklicni maturi,
- administrativnih zbirk Gospodarske, Obrtno-podjetniške in Trgovinske zbornice o opravljenih mojstrskih, delovodskih oz. poslovodskih izpiti,
- administrativne evidence Državnega izpitnega centra (DIC) o nacionalnem preverjanju znanja,
- Popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.

Več o podatkih iz naštetih raziskovanj lahko preberete v metodoloških pojasnilih, ki so navedena v poglavju Druga metodološka gradiva.

6. DEFINICIJE

Prebivalec Slovenije je oseba, ne glede na državljanstvo, s prijavljenim stalnim in/ali začasnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki v Sloveniji prebiva ali ima namen prebivati eno leto ali več in ni začasno odsotna iz Republike Slovenije eno leto ali več. To pomeni, da ima v Sloveniji običajno prebivališče.

Priseljeni iz tujine je prebivalec, ki se je v Slovenijo priselil iz tujine in ima v Sloveniji običajno prebivališče (ima namen prebivati v Sloveniji vsaj eno leto).

Odseljeni v tujino je prebivalec Slovenije, ki se je iz Slovenije odselil v tujino, kjer ima običajno prebivališče (ima namen prebivati v tujini vsaj eno leto).

Državljanstvo pomeni stalno pravno razmerje določene osebe do države, ki posamezniku priznava poseben pravni status.

Država prihodnjega prebivališča je država, v kateri namerava oseba prebivati po odselitvi iz Slovenije.

Država prejšnjega prebivališča je država, v kateri je imela oseba zadnje običajno prebivališče pred priselitvijo v Slovenijo.

Starost je čas, ki ga je oseba preživela od rojstva do referenčnega datuma oz. trenutka dogodka (selitve). Izražena je v dopoljenih letih starosti.

Izobrazba je najvišja dosežena javno veljavna izobrazba, ki se praviloma pridobi z uspešnim končanjem javno veljavnega izobraževalnega oz. študijskega programa ali po drugih poteh izobraževanja (npr. mojstrski, delovodski ali poslovodski izpit). Pridobitev izobrazbe se dokazuje z javno listino (spričevalo, diplomo itd.).

Status aktivnosti pomeni razmerje osebe do gospodarske dejavnosti na podlagi referenčnega obdobja, ki je določeno v virih podatkov o aktivnosti. V najširšem smislu ločimo aktivno in neaktivno prebivalstvo.

Zaposleni so osebe, stare 15 ali več let, ki prebivajo v Sloveniji ne glede na kraj dela:

- zaposlene osebe s pogodbo o zaposlitvi, samozaposlene osebe in kmetje, ki so vključeni v obvezna socialna zavarovanja v Sloveniji;
- detaširani delavci (osebe zaposlene v Sloveniji, vendar jih je delodajalec napotil na delo ali izobraževanje v tujino);
- zaposlene ali samozaposlene osebe (tudi obmejni delavci), ki so zavarovani pri tujem nosilcu zavarovanja, a so vključeni v zdravstveni sistem v Sloveniji;
- pomagajoči družinski člani v gospodinjstvih kmetov.

Brezposelni je iskalec zaposlitve, ki:

- nima redne zaposlitve ali samozaposlitve, ni lastnik ali solastnik poslujočega poslovnega subjekta ali ni lastnik ali uporabnik nepremičnin, s katerimi bi se lahko preživljal;
- je sposoben in voljan delati ter je pripravljen sprejeti zaposlitev, primerno njegovi strokovni izobrazbi oziroma z delom pridobljenim delovnim zmožnostim, in se zaradi iskanja zaposlitve prijavi na pristojnem uradu za delo Zavoda RS za zaposlovanje.

Učenci in dijaki so osebe, stare 15 ali več let, ki niso zaposlene ali brezposelne, in so vključene v:

- redne programe osnovnih šol oziroma prilagojene programe osnovnih šol;
- v osnovne šole za odrasle;
- v srednješolske izobraževalne programe za mladino ali odrasle.

Študenti so osebe, ki niso zaposlene, brezposelne ali upokojenci, in so vpisane v programe višjega strokovnega in visokošolskega študija (vključno z magistrskim in doktorskim izobraževanjem) ne glede na način študija (redni, izredni).

Upokojenci so osebe, ki prejemajo starostno, invalidsko ali družinsko pokojnino po predpisih Republike Slovenije ali od tujega nosilca pokojninskega zavarovanja, in po statusu aktivnosti niso razvrščene med zaposlene, brezposelne ali študente.

Drugi neaktivni so osebe, ki jih po statusu aktivnosti ni bilo mogoče razvrstiti v nobeno od ostalih kategorij neaktivnega prebivalstva. Sem sodijo:

- prejemniki socialnih in drugih pomoči ter nadomestil;
- družinski člani zavarovancev (npr. gospodinje);
- prejemniki državnih pokojnin;
- druge neaktivne osebe, prijavljene v zdravstveno zavarovanje.

Delovno sposobno prebivalstvo so prebivalci, stari 15 let ali več.

Aktivno prebivalstvo je seštevek zaposlenih in brezposelnih prebivalcev.

Stopnja aktivnosti je odstotni delež aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu.

Stopnja delovne aktivnosti je odstotni delež zaposlenih v delovno sposobnem prebivalstvu.

Stopnja brezposelnosti je odstotni delež brezposelnih v aktivnem prebivalstvu.

7. POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

Podatki o izobrazbi so objavljeni po Klasifikaciji vrst izobraževalnih aktivnosti/izidov KLASIUS-SRV (do nivoja podravni):

<http://www.stat.si/StatWeb/Methods/Classifications>

Podatki o dejavnosti zaposlenih selivcev so objavljeni po Standardni klasifikaciji dejavnosti SKD na nivoju področij: <http://www.stat.si/StatWeb/Methods/Classifications>

Podatki na nižjih teritorialnih ravneh so objavljeni po Standardnih klasifikacijah teritorialnih enot NUTS (do NUTS-3) in SKTE (do SKTE-7): <http://www.stat.si/StatWeb/Methods/Classifications>

7.2 OBDELAVA PODATKOV

Podatek o izobrazbi se vsaki osebi pripiše na osnovi hierarhije vseh virov, ki vsebujejo podatek o izobrazbi za to osebo.

Podatek o statusu aktivnosti se vsaki osebi pripiše na osnovi prioritete reda virov, ki izhaja iz hierarhije statusov aktivnosti ter mednarodnih priporočil za to področje. Prednost imajo viri s podatki o delovni aktivnosti, sledijo jim viri s podatki o osebah, ki so vključene v izobraževanje, nazadnje pa se uporabijo viri s podatki o neaktivnem prebivalstvu.

STATISTIČNO UREJANJE PODATKOV

Podatke smo statistično uredili s kombinacijo sistematskih popravkov in postopkov vstavljanja podatkov. Pri vstavljanju podatkov smo uporabili metodo logičnega vstavljanja in metodo notranjega darovalca.

Več o statističnem urejanju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Statistično urejanje podatkov](#).

7.3 DRUGA POJASNILA

PRIMERLJIVOST Z REZULTATI DRUGIH RAZISKOVANJ

Podatki, pridobljeni z raziskovanjem Socioekonomske značilnosti prebivalstva in selivcev, se nanašajo na prebivalstvo Slovenije po obstoječi statistični definiciji. Posledično se podatki iz tega raziskovanja lahko razlikujejo od statistik, ki jih SURS objavlja oz. prevzema od drugih virov na področjih trga dela, izobraževanja in socialne zaščite in se lahko nanašajo na nekoliko drugačne populacije.

8. OBJAVLJANJE PODATKOV

Podatke objavljamo:

Letno:

- Podatkovni portal SI-STAT: Demografsko in socialno področje – Prebivalstvo – Socioekonomske značilnosti prebivalstva – [Izobrazba](#), [Aktivnost](#). Objavljeni so absolutni podatki do nivoja naselij (klasifikaciji NUTS in SKTE), za izobrazbo je uporabljena klasifikacija KLASIUS-SRV do nivoja podravni.
- Podatkovni portal SI-STAT: Demografsko in socialno področje – Prebivalstvo – Selitve - [Socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev - priseljeni](#), [Socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev - odseljeni](#). Objavljeni so absolutni podatki, za izobrazbo je uporabljena klasifikacija KLASIUS-SRV, za dejavnost klasifikacija SKD (področje).
- Prva objava (Prebivalstvo, Število in sestava prebivalstva): »Socioekonomske značilnosti prebivalstva, Slovenija, letno«.
- Elektronska objava (Prebivalstvo, Število in sestava prebivalstva): »Socioekonomske značilnosti prebivalstva, podrobni podatki, Slovenija, letno«.
- Prva objava (Prebivalstvo, Selitve): »Socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev, Slovenija, letno«.
- Statøpis.
- Eurostat.

9. REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Objavljamo le končne podatke, in sicer približno 12 mesecev po referenčnem datumu (za prebivalce) oz. koncu referenčnega leta (za selivce).

9.2 PRELOMI V ČASOVNI VRSTI

Za obdobje med leti 2005 in 2010 so bili objavljeni le parcialni podatki, saj je bilo za raziskovanje uporabljenih manj virov:

- za delovno aktivno prebivalstvo: Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP);

- za registrirano brezposelne osebe: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje;
- za prebivalstvo vpisano v višješolske in visokošolske študijske programe: redna letna statistična raziskovanja o terciarnem izobraževanju;
- za prejemke prebivalstva s področja socialne zaščite: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije ter Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.

Podatki od leta 2008 naprej so pripravljene v skladu s spremenjeno statistično definicijo prebivalstva, ki je tudi mednarodno primerljiva. V skladu s to definicijo so kot prebivalci štete osebe s prijavljenim stalnim in/ali začasnim prebivališčem v Sloveniji, ki v Sloveniji prebivajo ali imajo namen prebivati eno leto ali več in niso začasno odsotne iz Republike Slovenije eno leto ali več.

Z novo definicijo je usklajena tudi definicija selivca: to je prebivalec, ki v referenčnem letu spremeni naselje običajnega prebivališča (meddržavni selivec spremeni državo običajnega prebivališča).

Predhodna definicija (1995–2007) prebivalstva je kot prebivalce štela:

- državljane Republike Slovenije s prijavljenim stalnim prebivališčem v Sloveniji, brez tistih, ki so bili v tujini odsotni več kot tri mesece in so svoj odhod prijavili v upravni enoti svojega stalnega prebivališča;
- tuje državljane, ki so imeli v Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče;
- tuje državljane, ki so imeli v Sloveniji prijavljeno začasno prebivališče;
- osebe, ki sta jim bila po zakonu o azilu priznana pravica do azila in status begunca v Republiki Sloveniji (begunci).

Metodološko pojasnilo o revidiranju podatkov je dostopno na spletni strani <http://www.stat.si/dokument/5296/RevidiranjeStatisticnihPodatkovMPsplosna.pdf>.

10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

- Metodološko pojasnilo:
  - Prebivalstvo,
  - Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002,
  - Registrski popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, Slovenija, 1. januar 2011,
 področje: Prebivalstvo, podpodročje: Število in sestava prebivalstva
  - Vpis študentov na višje strokovne šole, univerze in samostojne visokošolske zavode
  - Diplomanti višjih strokovnih šol in visokošolskih zavodov
 področje: Izobraževanje, podpodročje: Višješolsko, visokošolsko izobraževanje
  - Štipendiranje,
 področje: Izobraževanje, podpodročje: Štipendiranje

<http://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>